

Kibaru

San 20nan - Desanburukalo - san 1992
A songo : DOROME 10 - N° 251

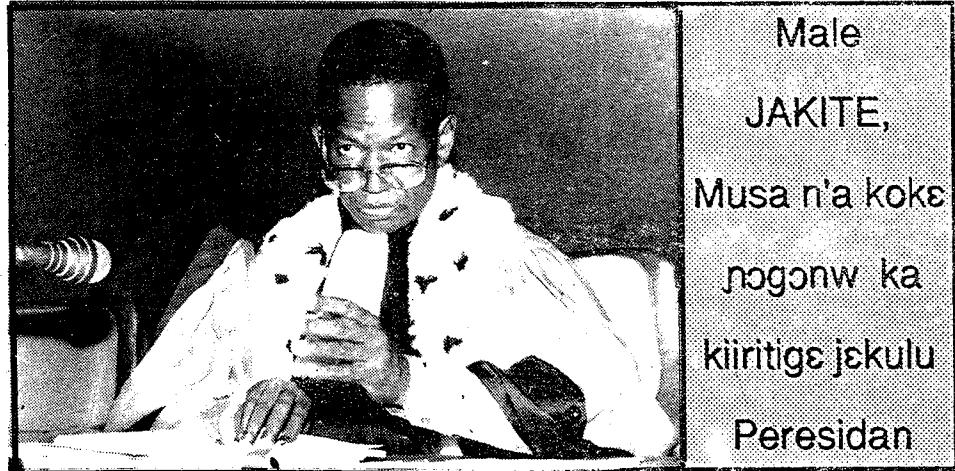
A bœ bo kalo o kalo "AMAP" ka yamaruya kono - Hake : 17.000
"AMAP" kuntigi : Gawusu DARABO - Dilanbagaw kuntigi : Basiriki TURE

Musa n'a kokéogon ka kiiritige

I n'a fa jirala «KIBARU» n°250 nan kono cogo min na, Musa Tarawele n'a kokéogon ka kiiri tigeli baaraw daminera alamisa, san 1992 nowanburukalo tile 26 don. A kiiritige kera Seko ni Döñko jiraliso kono, Badalabugu, Bamako dugu kono. A kiiritige jekulu Peresidan kera Metiri Male JAKITE ye, Mali kiiritigesoba togôla.

Malidenw n'u ka fangaso lasafabaga kera Metiri Madamu Manasa DANOKO ye. kasaaratow ani mogo minelenw n'u ka awokaw n'u seerew bee tun bee tun bee kene kan.. Musa n'a kokéogon mogo 32 de minena san 1991 Marisikalo tile 26 don, minnu bee ye Pariti UDPM nemogow ye ani Musa ka Guwêrenaman minisirw. Bee y'a don ko Musa ka fanga binni senfe, mogo fagalen donnenw kera mogo 153 ye, ko mogo joginnen donnenw kera mogo 755 ye, Bamako ani Mali dugu werew kono; ko kiiri kekun ye kasaaratow n'u somogow ani Maliden tòw bee lajelen nesumali de ye; ko kiiri kekun ye, k'a jira ko kasaaraw latigebagaw sara ye nangili de ye, kb kiri kekun ye, k'a jira ko kasaaratow sara te nafo ni kuma duman dörönw ye k'u sara ye balawu latigebagaw lajaabali de ye, sanya hukumu kono, lajaabali min kumaw beke cogoya la, min b'a to fasojama bee b'u lamen. O de koso, kiiritige in torobayara k'a konew jira Telewison na, k'a kumaw jense Arajo la, walasa jamana denw k'u ye, k'u lamen.

Baaraw daminera lamenniw ni nininkaliw la. A ko mana laban cogo min na, o be nefo «KIBARU» nata kono.

Male
JAKITE,
Musa n'a koké
ogon ka
kiiritige jekulu
Peresidan

Musa n'a kokéogon mogo 32 minnu minena,
olu de ye kasaara sababu ye

Manasa
DANOKO
Malidenw
ni Mali
fangaso
Lasafabaga

baarako ni politikiko

Baslik TURE

Dijelatige gelyea selen be hake min na sisan, politiki kow man kan k'an ninen baara ko. O siratige la, a be fo ko ni mogo min ye dije soke girin, k'i be tila k'a nonsin taama.

Farafinna, kuma koloma bee n'a koro don. A kelen-kelen bee b'an bila sira numande kan. Adun ka ca a la, n'an y'u labato, an be feere sorø an haminankow la.

O kosoñ, an be waati min na sisan, baara dørøn de b'an bo nogøla. A be se ka ke kelennabaara ye, wali jekabaara. A be se ka ke forobabaara ye, wali kejereyebara. A kera cogo o cogo, an man kan, k'an sigi, k'an bolo d'an sen kan.

An kana nogon negen. An kana an yere negen. An be waati min na sisan, mogo si te se mogo si koro tugun. Dutigi si te se a ka du koro tugun. Jamana si te se a yere koro tugun. An be se k'a fo, ko dije yere kejera a yere koro.

Nikowb'o cogola sa, politikikowgintanw kana ke sababu ye, k'an hakili bo baara

ko. A gintanw kana ke siraw ye, an b'an jigi da minnu kan, walasa ka tøgo ni nafolo sorø nogoya la. O ye korolenko ye, i n'a fo Musatile la, min tuma la, nafa tun be girinkajo la. An be pariti politiki caman tile min na sisan, a ka ca a la, politikiko girinkajo nafa ka døgo kosebe.

O siratige la, an m'a fo ko politikiko ye bolokøføfen ye, sanko demokarasiko waati in na, min b'an yamaruya ka don an nidungo pariti politiki la. O de b'a jira ko politiki forobayara. Fen o fen dun mana caya, k'a forobaya, o donyørø n'a boyørø be caya. N'ocayara, o be se ka ke sababu ye, ka baarako ke bolokøføfen ye.

Politiki dun mana mogo min ka baara lasa, walima mogo min mana i sigi, k'i jigi da politiki nafa kan, o tigi b'a k'a yere la, bawo, politiki jømogøw be mogøw de jini, minnu be se k'u mago ben politiki baaraw dørøn ma.

Gelyea selen be hake min na sisan, o pariti politiki ka døgo, min be sorøke, fo ka se tønden caman musakaw tali ma.

baara de bε mɔgɔ hɔrɔnya

A.G. KANTE

A kera cogo o cogo, jateminε b'a la. An k'an jija ka jate numan ke. O tε dɔ wεre ye baara ko.

An ka baara de fɔlɔ k'an taalan ye. An bε sɔrɔ lakika k'ale de la, sɔrɔ min tε kɔtigε, k'a da ko wεrew kan, minnu ye ko balalenw ye, n'olu ka ca politikiko la. Hadamaden dun ka sɔrɔ mana bila siga-siga minen kɔnɔ, n'o ye politiki minen ye, a ma bila minen lakika kɔnɔ.

Ode kɔson, nibaarako kuma ni politikiko kuma dajirala anna, k'an k'an lεnata ta, an ka girin, ka baarako ta, bawo, ale de bε laban, ale deb'an hɔrɔnya, k'an wasa. Kabini lawale la, a dɔnnen bε ko baara de bε mɔgɔ hɔrɔnya. O tinetigiyara farajela anifarafinna. Politikiko girin man kan, cogo si la, k'an bila ka baara ke bolokɔfɛfɛn ye.

Diinε bεsε lajɛlen bεnna baara jɔyɔrɔ bonyali kan, hadamaden ka diŋɛlatigε kɔnɔ. O tεmεnen kɔ, politikiko girin tε jamana si bɔ nɔgɔ la, k'a d'a kan, politiki baju ye kuma de ye. Kuma bε jamana

jumen yiriwa, k'a lataa ne?

Ni politikiko girinkajo tun bε jamana yiriwa, ni kuma tun bε jamana yiriwa, Mali tun ka kan ka yiriwa, bawo, Musa tile la, an ye san 23 de ke girinkajo ni kuma la; an ye san 23 de ke nafolo sɔrɔcogo jugu la, i n'a fɔ surofɛn ni yurugu-yurugu.

A ka ca a la, nafolo sɔrɔko jugu tε mɔgɔ nafa. A bε sɔrɔ nɔgɔya min na, a bε dun o nɔgɔya kelen de la.

O de kɔson, a bε fɔ ko nafolo min bε mɔgɔ nafa, ni haramu tε, k'o ye nafolo sɔrɔlen baara lakika siratigε la, n'o ye wɔsibaara ye.

A kera cogo o cogo, baara de cɛkani yεlɛmakura tile in na, k'a masɔrɔ, bεsε y'a dɔn, ko yεlɛma kura masiri fɔlɔ ye baara de ye.

N'an ma baara ke, k'an ka jamana lataa ne, an bε ke garibuw ye : an b'an ta ke kɔkan dεmε nini ye tuma bεsε. O dun tε sawura numan ye.

Basiriki TURE ni Amadu G.KANTE.

kalanko

Denmisenw bëe kalanni bë se ka kë :

- Mali kono gelyea minnu bë kalankola, u ka ca, halibi bo kera ni sira minnu ye walasa feerew ka se ka soroula, olu ma ke kelen ye jamana yoro bëe kono.
- An bë don min na i ko bi Mali kono, denmisen duuru la, kelen doren de bë ta o ka dogo kojugu.
- A dønnen don bamananna kørølen na ko kalan dili denmisennw ma, o te ko nogon ye. Nin bamananna solimaden dønkili b'o jira. «Nsira ladon ! Nsirasun fitininw do kelenna minnu bë falen kalan sira kan !
- N'ilabennen don kalan na taali kama ! a fi fa n'i ba ye ko denwolo ka gelén. Nk'a kalanni ka gelén n'o ye !
- Mali kono laadaw cogo gelema bëe ko, kalan ko kan, denmisenw bëe ka kan ka minlasoro, halibi olu kelen bë kalan jugumanw n'a jugumanw sinti ye.
- Kalan min bë di tubabukan na, o te lasoro denmisenw bëe ye, minnu b'o lasoro olu mabølen don u ka dugu la.
- Lakoli ni sigiyoro benbaliya ni nogon ye, o faamuna kosebe an ka hukumu kono, n'an y'a døn ko kalanbaarajatemine (porogaramu) kono kow te kelen ye waati bëe ani yoro bëe la.
- O kono kow bë min lase, nafa jønjønw t'o la Malidenmisennw bolo janko cikedugu la. O cikedugu la, kan kalanta n'o ye tubabubukan ye, o foyoro dan ye kalanso kono na ye, hali, lakoliso dukene la, a te fo yen janko dugumisenninw na.

- Nimisa don k'a ye ko hali bi kalan sinsinberew la, kalan min bë yen o bë ke tubabukan de la.
 - N'b'a fe ka fela min jira o ye kalan kolomayoro hake n'an ka kanw ye. Nogoya la, a dabølen k'a laje cogo min na dugumisennin walima Kinda bë se k'a ka lakoli sorø, k'a damine san folø la fo san sabanan na an ka kanw na.
 - Olakoli bë se ka ke cike dugu walima Kinda ka lakoli ye, min, n'a bë mara dugu walima Kinda fe ni fanga (guferenaman) sen te don a wariko la.
 - A ka marali bë se ka tila, o koro k'a bë se ka mara cikedugu walima Kinda jekulu sugandilen do fe.
 - O jekulu ka kan ka sugandi cikedugu walima Kinda bolo.
 - So kelen jolen ni simon ye walima ni bogø ye, hali bugu o bë se ka ke kalan yoro ye k'a dacikedugu walima Kinda ka sorokan wariko siratigé la.
- Dugu ka delinankow**
- Dugu walima Kinda ka delinankow,jen ka kan ka ke n'olu ye, yelema man kan ka don olu la.
- Kalan bë ke ni kan min ye, o ka kan ka ke n'an ka kanw do kelen ye, min bë fo yoro min na walima tubabukan na duguba døw la.
 - Lakolikaramogo ka kan ka k'a, sigiyoro woloden ye, den mara ka di a wolo yoro mogø bolo ka teme min bora yoro were kan.
 - Lakolikaramogo ka sara latigeli n'a sarali

K'an ka kanw kε kalansinsinbere ye, taa tε kε min ko

bε ke dugu walima Kinda de bolo.

Wajibi tε k'o sara lakeñe ni forobabaara ka sara kadara ye. O bε se ka ke bεnkan ye lakɔlikaramɔgɔ n'a ka yɔrɔ (dugu) ce ni konenabɔjekulu b'o jɔyɔrɔ fa.

Wajibi tε lakɔlikaramɔgɔw bεε ka ke lakɔlikaramɔgɔw ka lakɔlisoba mɔgɔw ye. Fen o fen ni kalan tε taa a kɔ , k'olu fara nɔgɔn kan, an b'an ka danaya da duguw walima Kindaw kan.

- Mali kɔnɔ bi, dugu caman ye dɔgɔtɔrɔw lajiginnimusow (matorɔni) lakɔlikaramɔgɔw ta baara la, o n'a nɔgɔnna caman... wa u b'u sara n'a tε ke ni gεleya ye.

A kolomaye k'a kosɔnnɔgɔya, forobabaara ka sara cogo kana wajibiya u kan.

Min ye kalan ke waatiw ye, denbaw bε se k'olu dantige walasa npogotiginnu ka se ka taa lakoli la ani ka mago ne du kɔnɔ.

- Kalanden kura tali bε ke ni kalankɔnɛnabɔ jekulu (Komite adimitarason) ka jɔyɔroba ye, walasa npogotiginin 50% (kemə na) ani cεmanin 50% ka se ka ta.

O lakoli kεcogo b'ato kalandenw bεε bε taa ne ka sɔrɔ do ma t'a nɔ na walima ka bila. Nijateminε kera duguw ka kunnafonisεben kan, a kɔlɔsira ko cikεdugu nin bε se ka don lakɔliko la.

Kunnafonisεben baju bε ke fasola sabatili ni dɔnkow kɔnɔ.

Minisiriso min ye kalanjɛmɔgɔso ye (M.E.N.) o ka ne ci bε se ka ke nɔgɔyalan ye.

Bawo lakoli kuntaala ye san saba (3) ye,

kalanminisiriso (M.E.N.), bε se k'i labεn ka denmisεnw dɔni ta kabini san (4) naaninan na. Ola san saba (3) bε kalan minisiriso bolo k'a labεn.

N'alajera kolakɔlidən bεε tεna kε tubabukan kalanna ye, labεn bε se ka ta (kalan ni sεbenni), denmisεnwyewalasa dugu walima Kinda k'u nafa sɔrɔ.

kalanminisiriso bε se ka bolomafaraba ke n'an ka kanw yiriwali ye.

Walasa ka tεmensira nɔgɔya, tubabukan bε se ka don a la san sabanan na (O nεsinnen bε dugumisεnw de ma).

- Min ye kalan ke cogo ye, gεleyaw man kan ka don o la minnu tε se ka latεmen.

- O nɔgɔnna kalan mankutu nininkali bε ke, o tεna ke san 1962 yεlemali ta ye.

- Ka jama caman kalan ka ne an bεε b'a dɔn k'o ka gεlen

- Dɔnnikεla caman y'an kalan ko ka jama kalan k'a ne k'o sɔrɔli ka gεlen.

N'miirinanta ye, à fila tε nɔgɔn bila wajibi la an ka fɔta in na. Ka kalan lase denmisεnw bεε ma, o ye baara fɔlo ye, kεta don, wajibi don.

Sira minnu laminna nin kalan in na, fanga tε se k'o bεε kɔlɔsi.

Nin lakoli wariko n'a labaara cogo bε ke dugu walima Kinda ka yεremara kɔnɔ.

Solomani KANTE
Denmisεnw lakisi sεrewisida nεmɔgɔ
Kɔlɔnjεba

An ka njogon son hakili la

bən

Duguje te teme dugu kan, k'a ka dəgo. Duguw sigikan n'u sigicogow de b'u bə njogon na. Bəndugu ye cikədugu ye, i n'a fə dugu ba caman. Nka, min b'a ni təw bə njogon na, o ye bən ye.

Bən bə sigi njogoya, ka baara njogoya, ka sərə jiidi, ka balikukalan sabati, ka dunkafa sinsin, ka dugu yiriwa. Bəndugu yeelen b'a lamini bəs labo. Niko min ma se ka dilan bən kənə, o te dilan bənbaliya kənə.

Bənbaliya ma deli ka kodilan. Bənbaliya ma deli ka həre ye a nə na. Bənbaliya ma to to badenya la, a ma to to teriya la, a ma to to furunjogonya la, kuma te sigijogonya ma. Hadamenya geleyabaga kera bənbaliya ye. Ni dəw m'u yəre kə nalomaw ye sigi la, bənbaliya bə to tijəni na sigidaw la. Bənbaliya ye don də tomon ye. Bənbaldugu fana dun...? An ka sabali njogon ye sigi kənə.

Sabali

Sabali ye hadamadenya sinsinna ye. Tajurusara kun te sigi la, bawo ale de bə sigiyərə ke i ko tasuma, ka məgəw ke in'a fə waraninw. Ni sigi kera ko bəs sigilen don njogon ce, nəlikuma te don sigijogonw ni njogon ce, dugu kuma te don dugutigiw ni njogon ce, həre, lafiya, tulonkayələ bə bə min jən na ? Dan te dijə na sabali kə.

Timinandiya

Timinandiya ye sabali sawura ye. Ce b'i timinandiya muso kərə, muso b'i timinandiya furu kənə, denw b'u timinandiya bangebagaw kərə, kənəbagatəw ni sərəbagatəw b'u timinandiya banabagatəw ni səgenbagatəw kərə. Timinandiya ko dususuma, njogontəpətə ni nəniyajumaya. Timinandiya bə nəbə ko bəs la. Timinandiya bə si bə shəkili la.

Kan jøda djinélatigë la

Bamananw ko n'i ninen'i jujon ko, ilabankob'i konogan. Lawale la, k'a ta kabin'an bënbow be fara dëse k'a ke maramafénw ye, ka se nege dabali ma, fo ka se nanzaratile ma, an ka jamanaw tun ka soro n'u ka djinélatigë kuurukaara bëe de tun be latigë an yërew ka sebaaya la. W'an bënbow m'u wasa don kan si la, faso kanw yëre ko.

Jamana bëe b'o cogo la. O b'a jira ko kan be se ka maaya soro wale bëe de nëfö, w'ale de ye soro jiidilan nënëma n'a nafalan belebele ye. Mun yëre be mögo ni bagan bo nogon na ? Kan y'a la belebele ye. N'a fôra ko kan ye maaya soro wale laselan nënëma ye, a te në min ko, o k'a soro maaya ko kuurukaara bëe nëföli be sinsin kan kelen in de kan dë; o k'a soro kan in be daba la jama fe, soro wale ni djinélatigë siraw bëe la. N'a b'o cogo la, miirina jan o jan, n'a y'a soro a bannena maaya kono, kan be se k'a lase, fo ni maaya mako ma k'a fe de.

Ayiwa, bi dun, a b'i ko an ka kanw te se ka soro wale lase, sanko dönniya. A bëe maa caman kono ko an ka kanw nagasira fo k'u ta tijë, cogo min a b'i k'u te nanzarakanw soro u kumbere la, dönniya laseli la. O jatesumine te soro döwëre fe, ko kan yeleke kelen be hali bi ka faso kanw digi bogø la. Ni kanyerikesudaga cira bñgobogø sisan, k'an faso kanw kunmabo pewu wajibi, dönniya ni djinélatigë ko bëe na latem'an bara kanw na.

Dow n'a miiri ko yali nanzarakan ma wasa ke wa ? O min sëbenna ka ban, w'a be dönniya lase. Abada !!...Nanzarakanfo yëre ka jatemine y'a jira ko an ka jamana mögo minnu te nanzarakan men, o ka ca 95% ye.

Nanzarakan ka don an ka jamana kono, a be san bi wolofila yirika bo, o n'a taa bëe, kalanbaliya bin jugu be ka jiidi ka ke baw ye. O tuma, kalanbaliya ka silatunu kan yeleke la an bara, omusaka ye danmantanye, w'a temenén ko, kan o kan, faamuya dë de y'a bange, w'o faamuya te sira soro abada kan were si la, n'a yëre ta te.

An b'a fo k'a geléya, kan te jago ye; soro wale ni djinélatigë mumë taalan don, u jiidilan nënëma don. Nka, min be kan jøda in barika siñë kemë, k'a nesin netaa ma, fo kan ka sëben de ka faamuya ni dönniya forobaya: fasojama be lajelen ka bo a nun ma. Hal'a mana dan misali kelen ma, an be d'a la ko kan nafaba be min ye, o ye fasojama folo de ye. Jemuse (jama kasebaaya, djinélatigë sira bëe la) file sisan, atë se ka waley a cogo si de la, wa kun si t'a la n'a y'a soro fasojama ma kalan ni sëbenni ke sinsinanye ka faamuya ni dönniya san m' mita. N'o ma ke, fasojama te se ka ke mara nëdonbaa n'a latigëbaa ye, an'a yëre ka djinélatigë sebaa jønjøn ye.

Abudulayi BARI
A tara «JAMA» boke 7 nan kono (1992)
min kera ka Abudulayi BARI jansa.

An k'an denw kisi saya joona ma

Denmisénw ladamuniko numan nafa bonya kosoñ, a kumaw n'a walew kelen bë ka dijé jamanaw n'a jekuluw bës lawuli sisan, sanko dësëbagato jamanaw kono.

Jateminelaw y'a koloñi kokasaara barika ka bon faantan jamanaw kono, i n'a fo Afiriki jamanaw, minnu kono, a jirala ko denmisén kemekulu kelen-kelen kan, denmisén biwooro bë sa, ka soro u ma san kelen dafa.

Bës y'a dòn ko denw ladonni n'u ladamuni te ke, ka wasa, musaka ko, minte faantan jamanaw fangasow bolo, kuma te denbatigiw ma. O misali ye

dësë ye : nafolodësë, dögötörösodësë, furadësë ani furakeliladësë.

Denmisénw ladonniko numan n'u ladamuniko numandëseyorowcaya kosoñ, dëmë suguya bës lasera faantan jamanaw ma, minnu ma se ka laboli ke. Mun na ? Denmisénw ka ca, yorow ka jan noggona, taamasiraw cekajugu, wa, yurugu-yurugu ka ca. Ni kow b'o cogo la sa, denbatigiw ka kan, ka mun ke ? O ye cesiri ye, cogo bës la, ka denw kisi saya joona ma. Akéra cogo o cogo, an fe Mali kono sisan, dugumisén si te yen, ni denbatigi kono gannenw kunbenyorotésorominkono, kuma te dugubaw ma.

